

RIIGIMETSA TERVIKTUTVUSTUS PÕHJA-SAKALA VALLA TERRITOORIUMIL

SISSEJUHATUS

RMK ehk Riigimetsa Majandamise Keskuse hoole all on ligikaudu 30% kogu Eestimaast. Seal asub 45% Eesti metsadest. RMK on Eesti riigile kuuluva metsa ja teiste mitmekesiste looduskoosluste hoidja, kaitsja ja majandaja. RMK kasvatab metsa, hoiab loodusväärtusi, teenib riigile metsa majandades tulu, loob looduses liikumise võimalusi ja jagab loodusharidust.

RMK eesmärgiks on majandada riigimetsa kehtlikult, et ka tulevased põlvkonnad saaksid metsahüvesid kasutada vähemalt samal määral, kui seda teeme meie. Metsade majandamise kõrval on üldsuse jaoks oluline riigimetsa avatus kõigile, kellel soov metsas jalutada-matkata ja seeni-marju korjata või selleks ettevalmistatud kohas telkida ning metsapuhkust nautida.

Riigimetsa, mis asub asulate lähedal või mida inimesed aktiivselt kasutavad, peab RMK kõrgendatud avaliku huviga metsaalaks. Nende alade läheduses elavaid või kinnistuid omavaid inimesi (kohalik kogukond või elanikud), keda metsatööd otseselt mõjutavad, kaasab RMK metsatööde planeerimisse.

Käesolev kava annab ülevaate **Põhja-Sakala vallas** asuvatest RMK hallatavatest metsadest ja möödunud kümnendi tegevustest ning kirjeldab omavalitsuse territooriumil kõrgendatud avaliku huviga riigimetsa alad ning plaanitavad tegevused nii looduskaitstes, külastuskorralduses kui ka metsamajanduses järgmiseks 10 aastaks. Tutvustusest on näha, milliseks kujuneb omavalitsuse territooriumil kasvava riigimetsa pindala ja vanuseline struktuur kehtlikul majandamisel, samuti see, kuidas ja millises mahus kavandatakse metsade uuendamist, hooldamist, metsaparandust ja looduskaitseteid.

RMK STRUKTUUR JA TOIMIMINE

RMK tegevusvaldkonnad on:

- maakasutus;
- metsamajandus;
- metsakorraldus;
- taimla- ja seemnemajandus;
- puiduturustus;
- looduskasutus, sh külastuskorraldus ja looduskaitse.

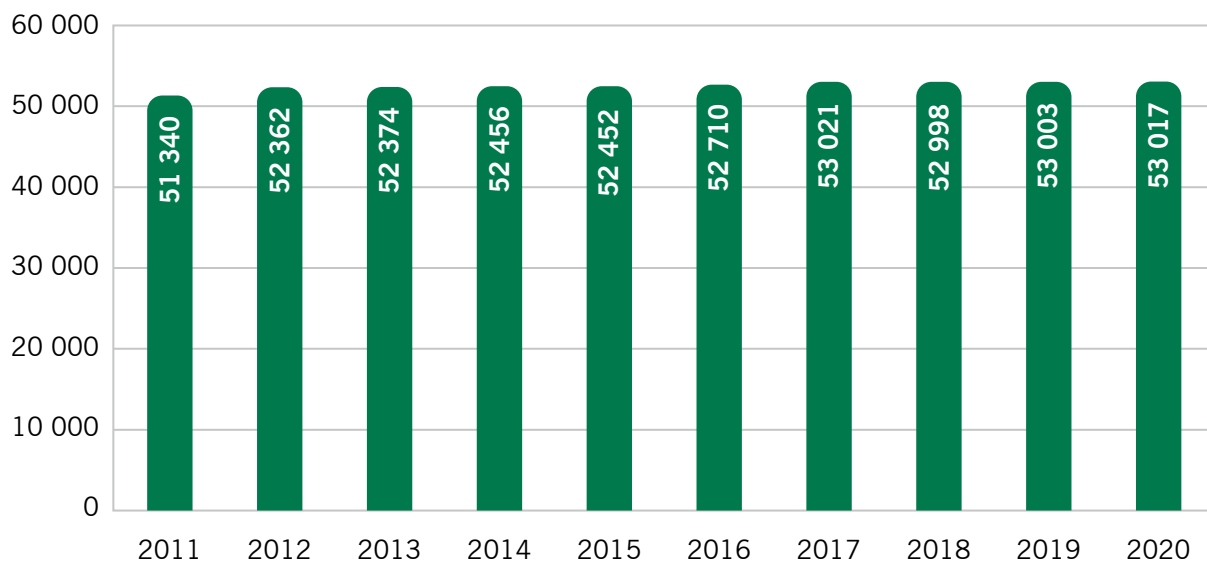
RMK koosseisu kuulub Sagadi metsakeskus, Elistvere loomapark ja Põlula kalakasvandus.

RMK-s töötab ligi 700 inimest, kokku saab RMK hallatavas metsas tööd umbes 6500 inimest.

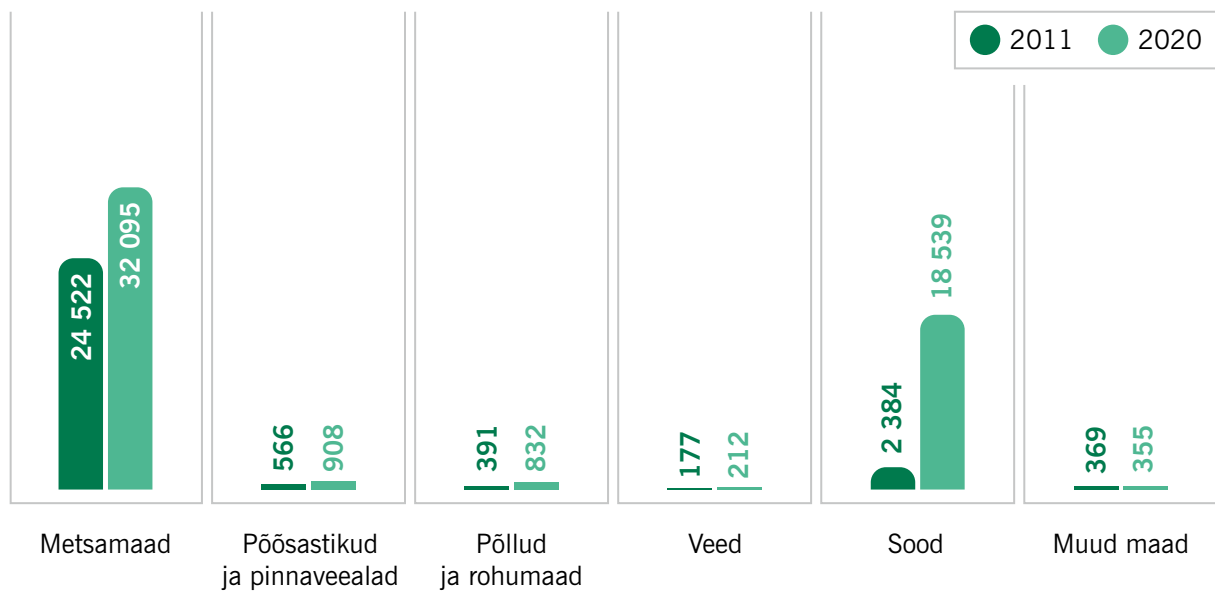
Eesti riigimetsa majandatakse säästvalt. Selle kinnituseks on RMK-le omistatud säästva metsanduse sertifikaadid FSC ja PEFC. RMK-l on ka keskkonnajuhtimissüsteemi sertifikaat ISO 14001 ja kvaliteedijuhtimissüsteemi sertifikaat ISO 9001.

1. MAAKASUTUS

RMK hallatavate maade pindala **Põhja-Sakala valla** territooriumil on **53 017 ha**, mis moodustab **46%** kohaliku omavalitsuse pindalast. Riigimetsamaade pindala muutus 2011.–2020. a on toodud joonisel 1 ja riigimaade kõlvikulised muutused joonisel 2.

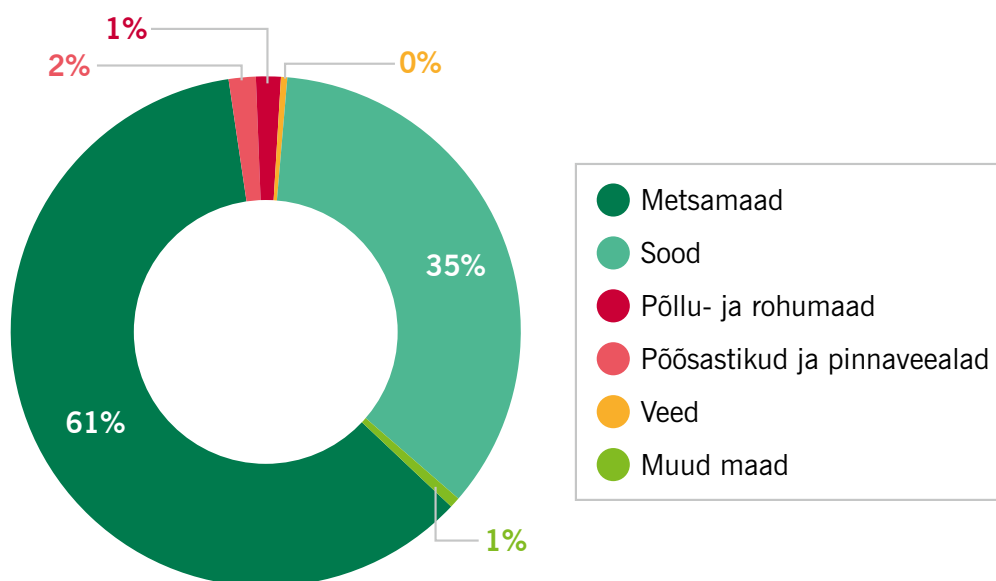

Joonis 1. Riigimetsa üldpindala muutus perioodil 2011.–2020. a, ha.

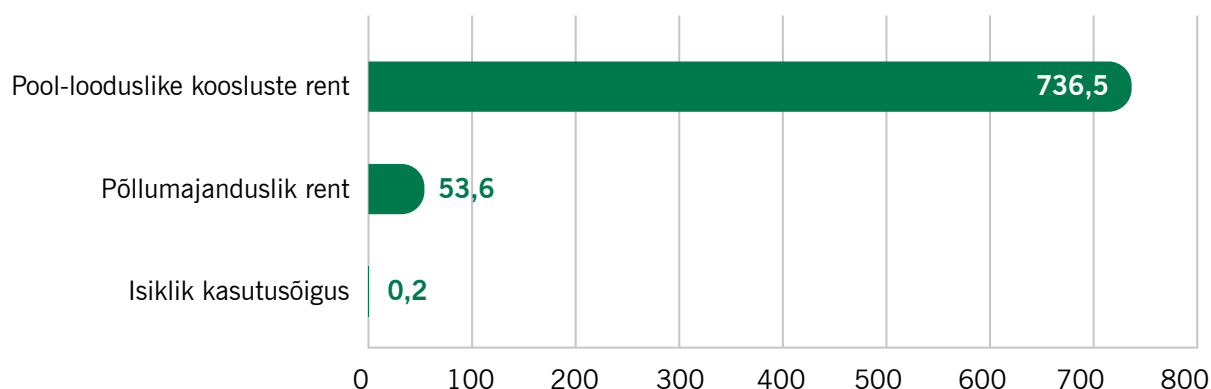
Joonis 2. Riigimetsa maade muutused kõlvikute lõikes 2011/2020. a, ha.

Praegu moodustab riigi metsamaa pindala omavalitsuse territooriumil asuvatest RMK hallatavatest maadest 61%, mis on 32 095 ha, mittemetsamaad võtavad enda alla 39%, millest suurima pindalaga on sood 35% – 18 539 ha.

Joonis 3. Riigi maade jagunemine 2020. a, %.

RMK on sõlminud riigimaale Põhja-Sakala vallas erinevaid maakasutuslepinguid, millest pindala poolest enamiku moodustavad poollooduslike koosluste hooldamiseks sõlmitud lepingud – ligi 736,5 ha.

Joonis 4. Lepingud riigimetsa maade kasutamiseks 2020. a, ha.

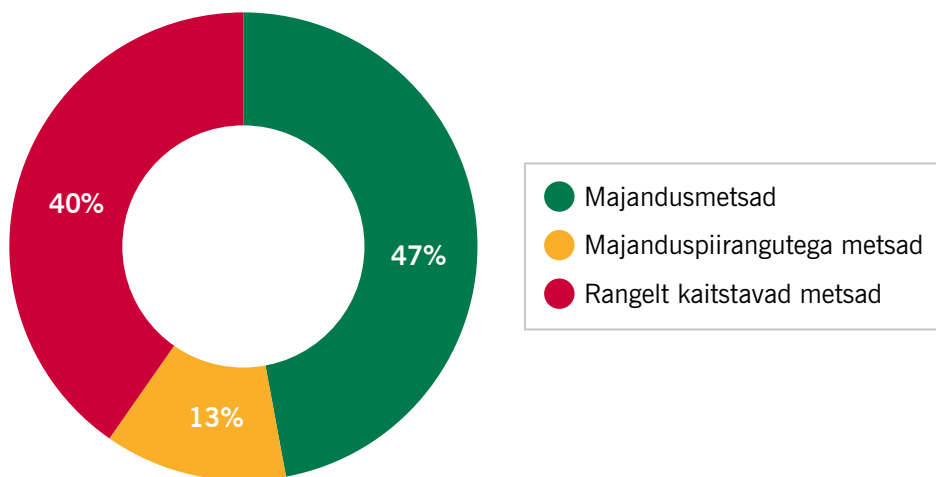
2. METSAVARUD

Põhja-Sakala valla riigimetsad jagunevad majandus-, majanduspiirangutega- ja rangelt kaitstavateks metsadeks (joonis 5). Praegu on riigimetsamaad vallas 32 095 ha, millest majandusmetsa on 15 112 ha, majanduspiirangutega metsa 4049 ha ja rangelt kaitstavat metsa 12 935 ha. Metsakategooriate pindala võrdlus 10 aasta taguse ajaga on toodud joonisel 6.

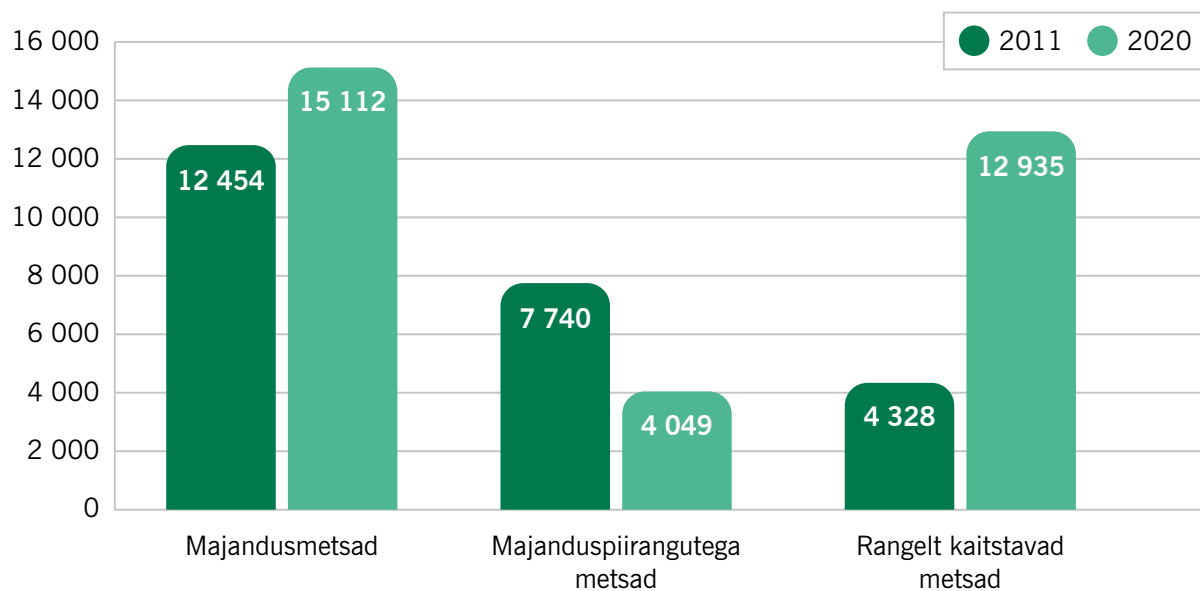
Rangelt kaitstavates metsades on majandustegevus keelatud (nt loodusreservaadid, kaitsealade ja püsielupaikade sihtkaitsevööndid ja vääriselupaigad).

Majanduspiirangutega metsades on majandustegevus lubatud arvestades kaitseala valitseja seatud piiranguid.

Majandusmetsades on majandustegevus lubatud metsaseaduse alusel.

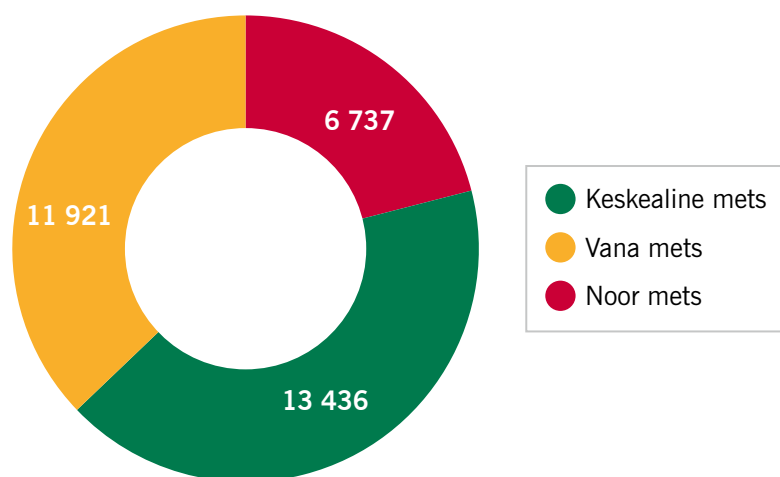
Joonis 5. Riigi metsamaade jagunemine kaitsekategooriatesse 2020. a, %.

Joonis 6. Riigi metsamaade kaitsekategooriate muutus 2011.–2020. a, ha.

Kuna metsade olemit ja elutsükli iseloomustab kõige paremini metsa vanuse muutus, siis oleme jaganud metsa kolme vanuseklassi:

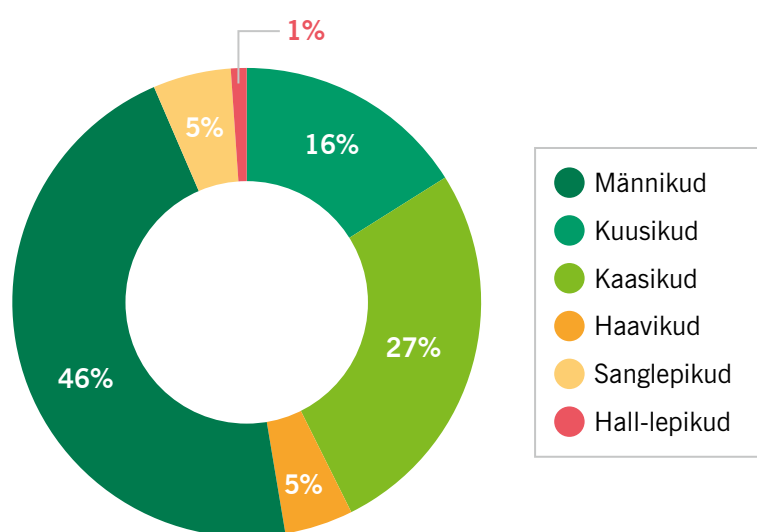
- noored metsad;
- keskealised metsad;
- vanad metsad.

Joonis 7. Riigi metsamaa jagunemine vanuseklasside alusel 2020. a, ha.

Erinevad kasvukohad ja mullad tingivad ka erinevate puuliikidega metsaosade kujunemise.

Metsade puuliigiline jagunemine on toodud joonisel 8. Enamiku Põhja-Sakala valla metsadest moodustavad männikud – 46%.

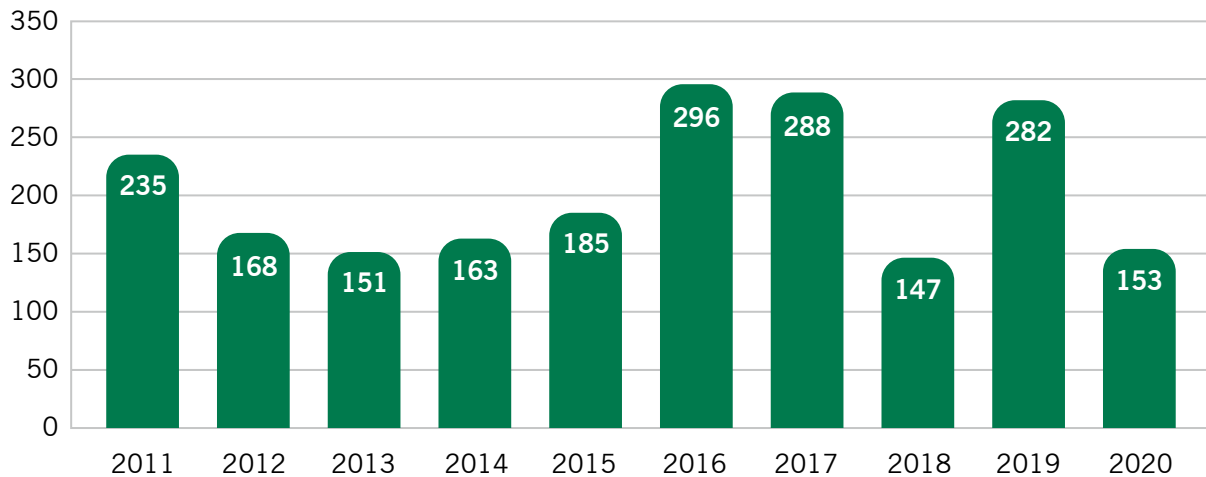

Joonis 8. Riigi metsamaa puuliigiline jagunemine 2020. a, %.

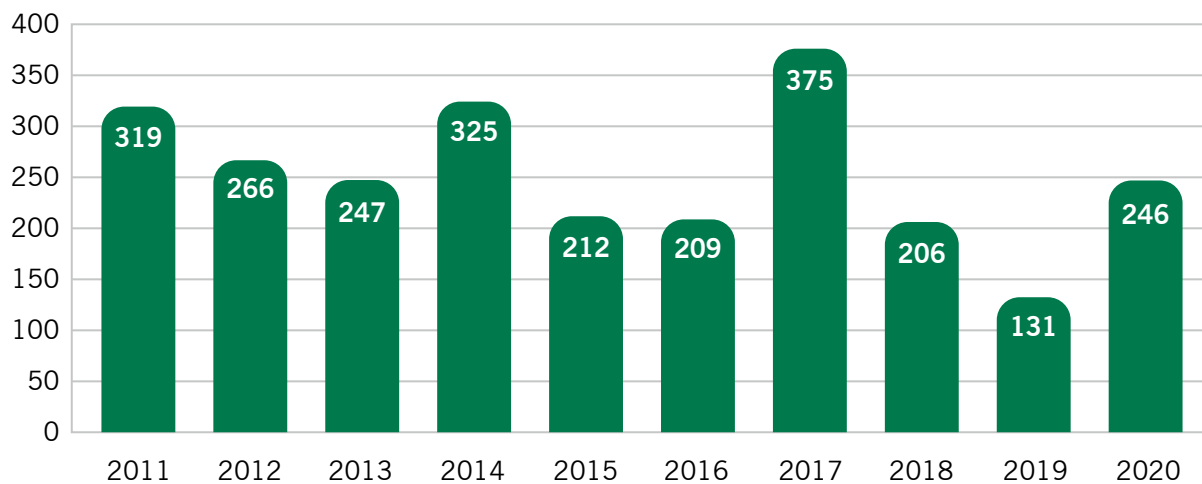
3. RAIED

Põhja-Sakala valla riigimetsas tehtud uuendusraiete pindala iseloomustab joonis 9. Möödunud kümnendil oli uuendusraiete pindala vahemikus 147 kuni 296 hektarit aastas.

Harvendusraiete pindala muutumist iseloomustab joonis 10. See on liikunud vahemikus 131 ha kuni 375 ha aastas.

Joonis 9. Uuendusraiete pindala 2011.–2020. a, ha.

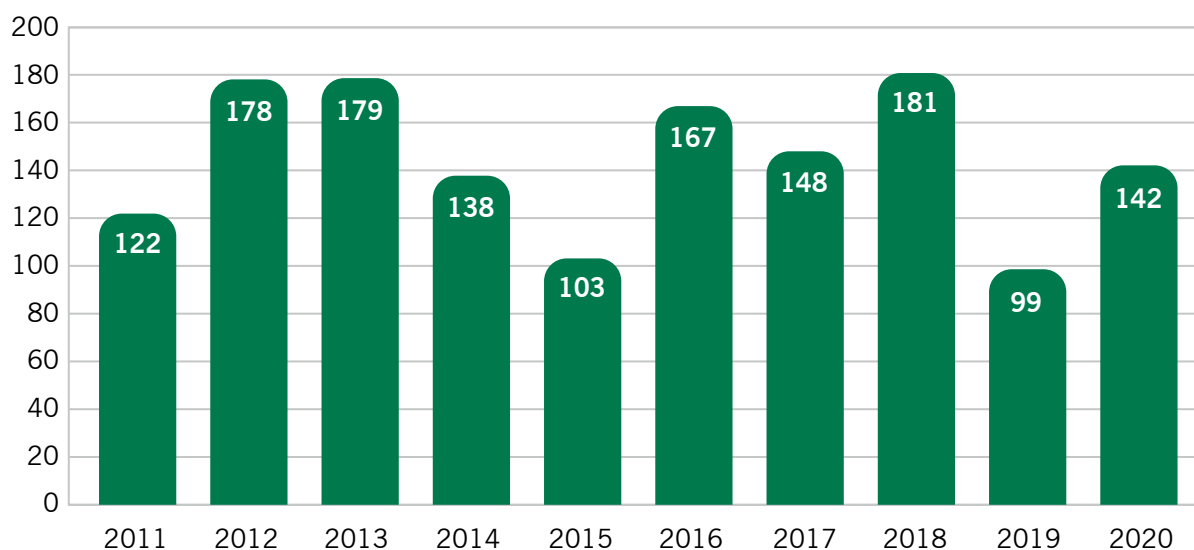

Joonis 10. Harvendusraiete pindala 2011.–2020. a, ha.

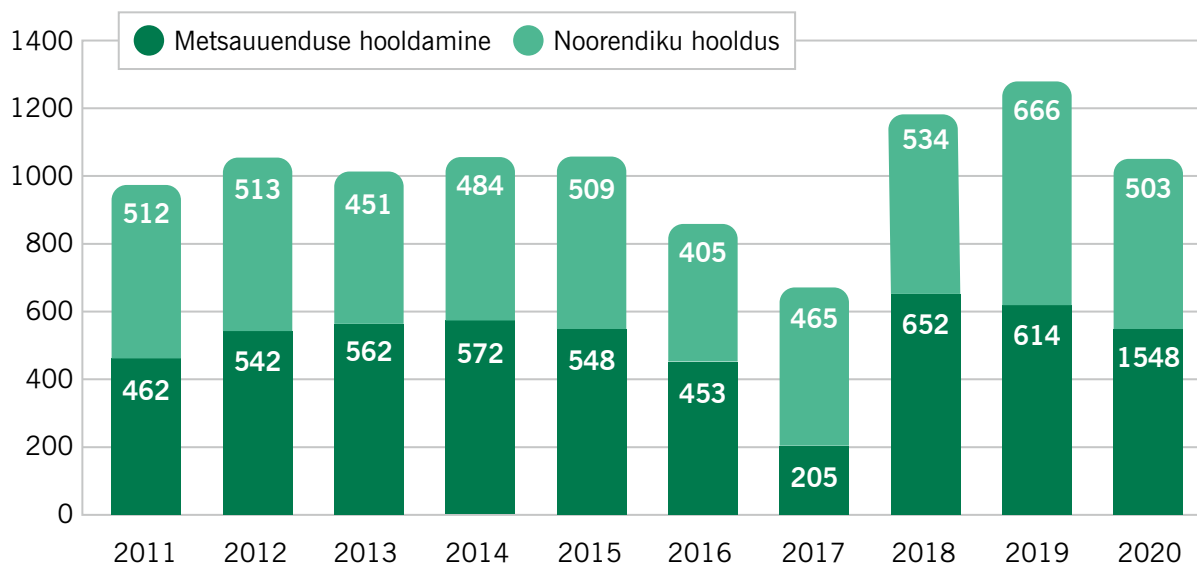
4. METSA KASVATAMINE

Uue metsa rajamise mahust annab ülevaate joonis 11. Möödunud kümnendil on uut metsa kasvama pandud keskmiselt 146 ha aastas.

Noore metsa hooldamise mahtudest annab ülevaate joonis 12. Noore metsa hooldamise käigus eemaldatakse istutatud või külvatud puude kasvu takistavad rohttaimed, põõsad ja puud. Viljakamates kasvukohtades tuleb seda teha ka mitu korda aastas. Hilisem noore metsa hooldus on suunatud tulevikupuistu kujundamisele.

Joonis 11. Uue metsa rajamine 2011.–2020. a, ha.

Joonis 12. Noore metsa hooldamine 2011.–2020. a, ha.

5. LOODUSKAITSE

Looduskaitsetöid tehakse loodusliku mitmekesisuse säilitamiseks RMK hoole all oleval riigimaal. Elurikkuse hoidmise olulisi põhimõtteid järgitakse ka majandatavas metsas.

Looduskaitsetööd viiakse läbi looduskaitsetööde väärtuste säilitamiseks koostatavate lähteülesannete ja projektide alusel:

- ohustatud või kehvasti seisundis olevate liikide elupaikade taastamiseks;
- koosluste või poollooduslike koosluste taastamiseks ja hooldamiseks;
- kaitsealuste üksikobjektide hooldamiseks;
- parkide hooldamiseks.

Tabel 1. RMK looduskaitsetööd perioodil 2011.–2020. a

Looduskaitsetööd	Pindalad (ha)
Koosluste taastamine ja hooldus	80 ha
Looduskaitsetööde rajamine ja hooldus	1 ha
Poolloodusliku koosluse taastamistöö ja hooldus	285 ha
Sookoosluse taastamistöö ja hooldus	345 ha
Üksikobjekti hooldustöö	0,3 ha

Suuremad tööd on olnud Soomaal Kuresoo ja Valgeraba soo taastamistööd.

Aastatel 2021–2030 suuremamahtulisi looduskaitsetöid ei ole planeeritud.

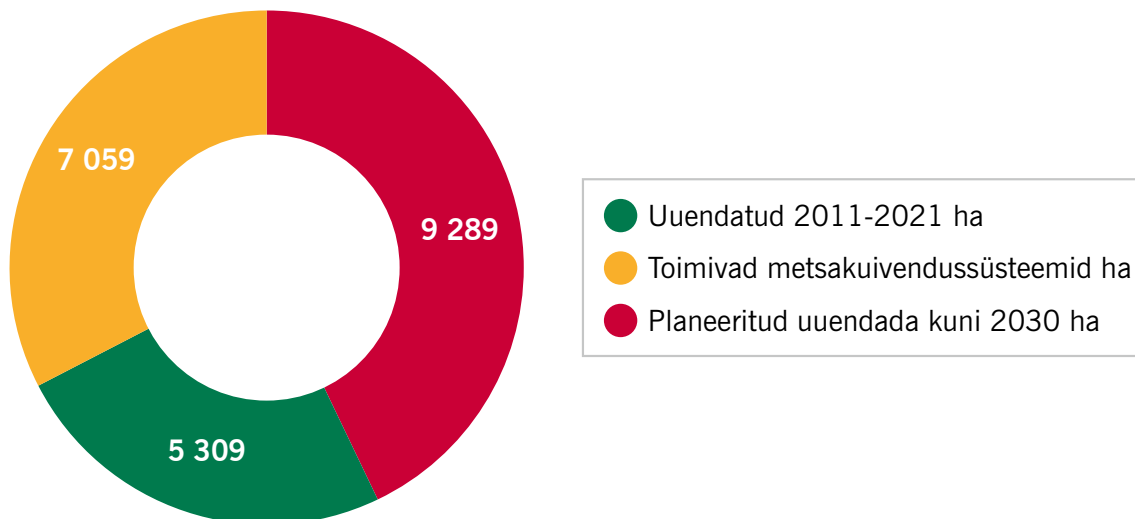
6. METSAPARANDUS

Riigimetsa majandamiseks ehitatakse metsateid ning hooldatakse ja rekonstrueeritakse olemasolevaid metsateid ja kuivendussüsteeme. Korrasolev teede- ning kuivendussüsteemide võrgustik aitab säilitada metsade juurdekasvu ja looduslikku kooslust.

Tabel 2. RMK kuivendussüsteemide ja metsateede olem

Kuivendussüsteemid, ha			Metsateed, km		
Olem 2021	Uuendatud 2011–2021	Planeeritud uuendada kuni 2030	Olem 2021	Uuendatud 2011–2021	Planeeritud uuendada kuni 2030
21 658	5309	9289	265	90	91

Uusi kuivendussüsteeme riigimetsas ei rajata. Samuti ei rekonstrueerita kuivendussüsteeme rangelt kaitstavates metsades. Uusi kraave rajatakse metsa, kui need on vajalikud teede ehitamisel ja rekonstrueerimisel. Rangelt kaitstavates metsades ja kaitsealadel puhastatakse majandusmetsades paiknevate kuivendussüsteemide toimimiseks vajalikke kuivenduskraave.

Joonis 13. RMK kuivendussüsteemide pindala, ha.

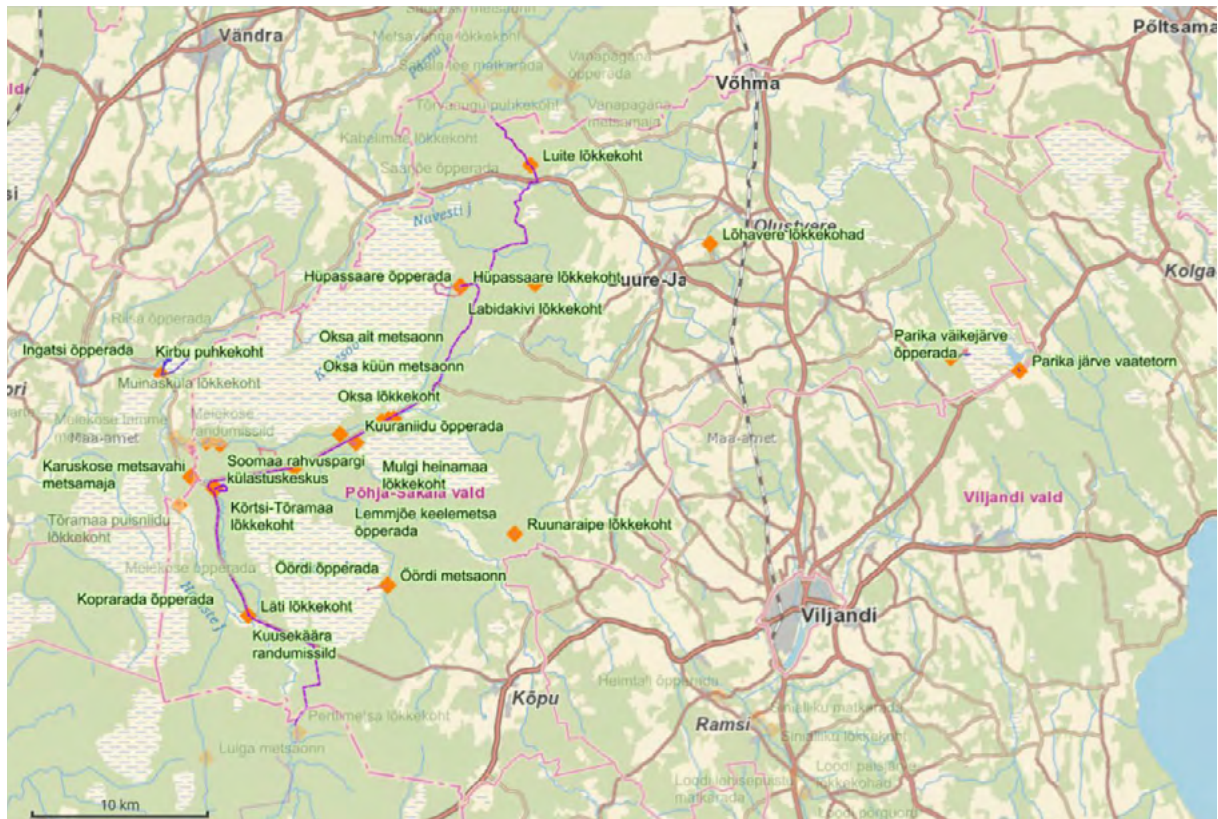
7. KÜLASTUSKORRALDUS

Külastajate suunamiseks ja loodusteadlikkuse edendamiseks RMK hallatavatel puhke- ja kaitsealadel loob RMK looduses liikumise võimalusi. Maastiku seisundi säilitamiseks, külastuse suunamiseks, loodusteadlikkuse edendamiseks ja inimtekkeliste negatiivsete mõjude vähendamiseks on RMK rajanud külastustaristu.

RMK hallatavatest külastusobjektidest jääb Põhja-Sakala valla territooriumile 23 Soomaa rahvusparki ja 6 Sakala puhkeala külastusobjekti, sh ligi 4 km pikkune lõik Sakala tee matkarajast ning RMK Matkatee Oandu-Ikla harust 52,9 km pikkune lõik. Valla territooriumile jääb ka Soomaa rahvusparki külastuskeskus Kõrtsi-Tõramaal.

Külastusmahuseire ja külastajauuringu andmetele tuginedes tehti Põhja-Sakala valla territooriumile jäävatele külastusobjektidele 2020. aastal 83 000 külastuskorda.

Põhja-Sakala valla territooriumil paikneb ligi 70% Soomaa rahvusparki külastusobjektidest. Külastusmahu poolest suuremad on Hüpasaare õpperada, Ingatsi õpperada ja Koprarada. Sakala puhkeala objektidest on külastatavam Lõhavere külastusobjekt.

Joonis 14. Põhja-Sakala valla territooriumil paiknevad RMK hallatavad külastusobjektid..

Lõhavere külastustaristu uuendati aastatel 2015–2018 Soome ja Eesti ajalooväärtusega objektide eksponeerimise ja väärtustamise koostööprojekti „Lights On!“ toel.

Jätkuna luuakse peagi Lõhavere tutvustamiseks mobiiligiid. Soomaa rahvusparki külastuskeskuse uue, tänapäevase ekspositsiooni väljatötamine ja loomine, keskuse õuealale loodushariduslikeks vajadusteks taristu rajamine ning karavanituristide parkimisvõimaluste korrastamine on külastustaristu jooksva hoolduse ja rekonstrueerimise kõrval lähiaastate kõige olulisemad tegevused.

2012. aastal avati esimene RMK matkatee haru Oandu–Aegviidu–Ikla, mis ühendas paljud Põhja-Sakala valla territooriumil olevad külastusobjektid üle-eestilisse võrgustikku.

Külastusobjektide täpne paiknemine ja taristu kirjeldus on leitavad:

<https://loodusegakoos.ee/kuhuminna/rahvuspargid/soomaa-rahvuspark>

<https://loodusegakoos.ee/kuhuminna/puhekealad/sakala-puhekeala>

Täiendav info ja külastusobjektidel planeeritud tegevused on leitavad Pärnu-Viljandi külastusala külastuskorralduskava materjalidest:

<https://www.rmk.ee/organisatsioon/tegevusvaldkonnad/loodushoid/kulastuskorralduskavad/parnu-viljandi-kulastusala>

8. PÄRANDKULTUURIOBJEKTID

Pärandkultuuri objekt on jälg eelmiste põlvkondade tegutsemisest maastikul. See on osa meie kultuurist, tükike meie rahvuslikust pärandist. Levinumad pärandkultuuri objektid on taluhoonete asukohad, kiviaiad, vanad metsateed ja kohanimed.

Selleks, et pärandkultuuri objektid raietööde tõttu, teadmatusest või niisama hooletusest ei hävineks, on oluline maaomanike ja maastikul tegutsejate teadlikkus ehk omanikuhoid.

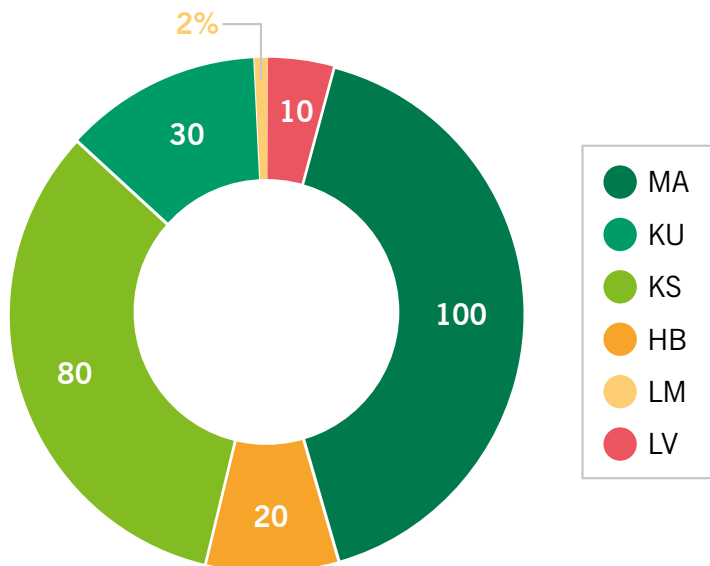
Tabel 3. Pärandkultuuriobjektide arv riigimetsamaal

Põlised talukohad	57
Vanad kohanimed	27
Vahtkondade kordonid	10
Talveteed	10
Põlised metsateed, jalgrajad, hobuseeed	9
Ajaloosündmuste, traditsioonidega seotud puistud	7
Kivisillad ja -truubid, rippsillad, puitsillad	7
Turbavõtukohtad	5
Jahi, kalanduse ja mesindusega seotud kohad	5
Kruusa-, liiva-, savi- ja fosforiidikarjäärid	5
Muud (39 tüüpi)	64
Kokku	206

9. RAIETE PROGNOOS KUNI 2030

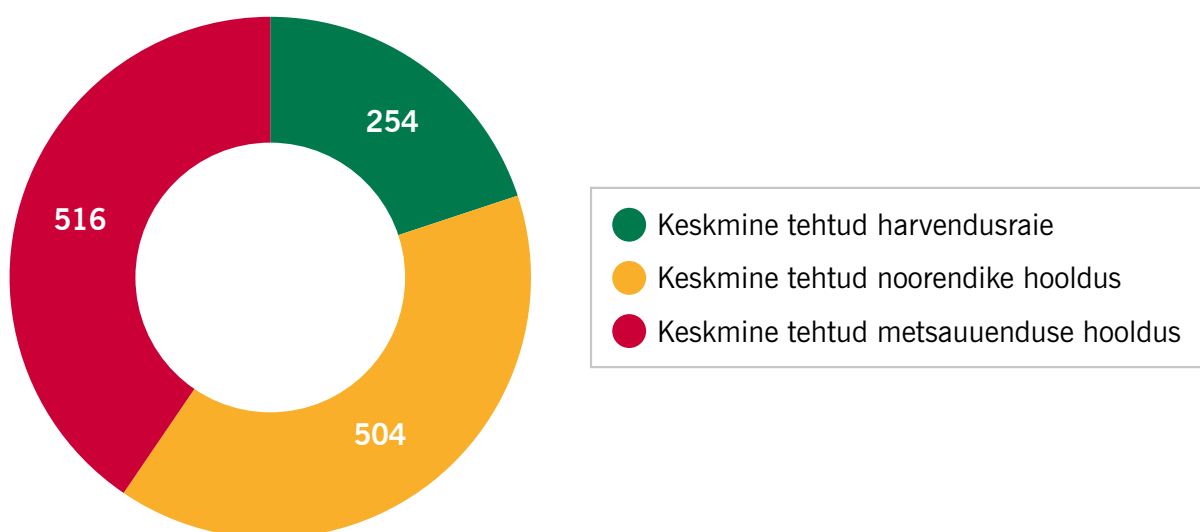
Arvestades Põhja-Sakala valla riigimetsade vanuselist jaotust, raieküpsete metsade osakaalu ja riigimetsa kestliku kasutamise printsiipi, on hinnanguline võimalik metsade uuendusraiate pindala keskmiselt 242 hektarit aastas.

Uuendusraie liigid on lageraie ja turberaie.

Joonis 15. RMK uuendusraiate võimalik aastamaht puuliigiti, ha.

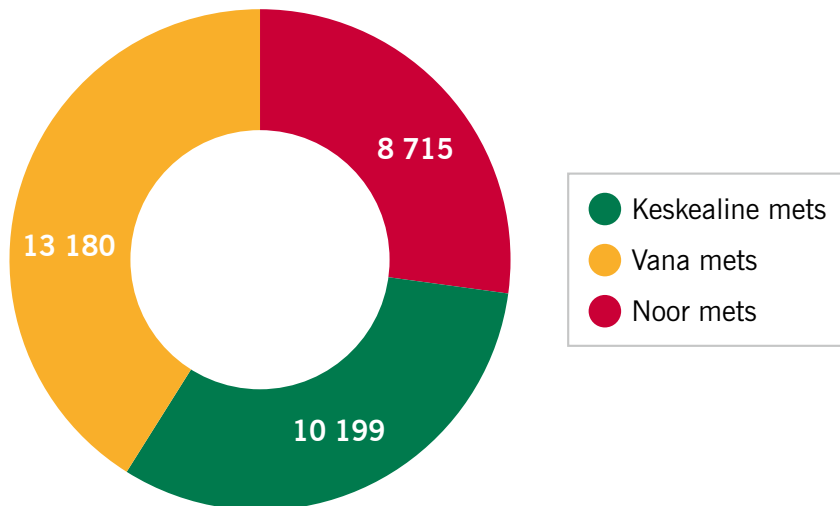
Metsa hoolduse prognoositav maht on 1274 hektarit aastas, mis koosneb noore metsa hooldusest ja harvendusraietest.

Joonis 16. RMK metsa hoolduse prognoos, ha/aastas.

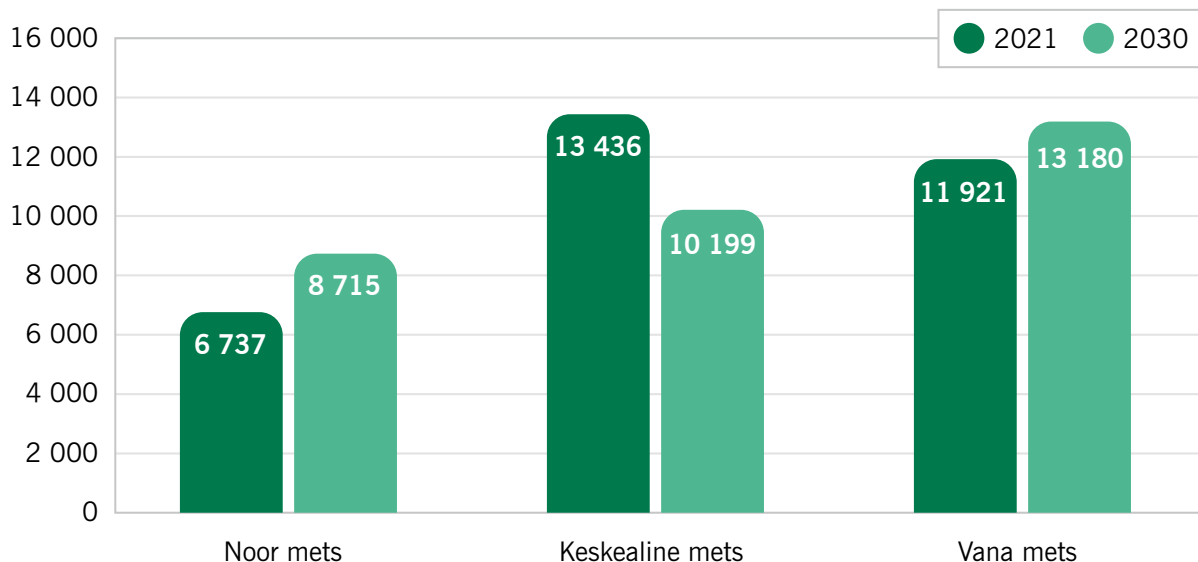
10. METSAVARUDE PROGNOOS 2030

Arvestades metsade praegust vanust, eelmises peatükis kirjeldatud uuendusraiate võimalikku mahtu ja metsa vanuse muutust 10 aasta jooksul, prognoosime metsade jagunemist vanuseklassidesse aastal 2030 järgnevalt.

Joonis 17. Riigi metsamaa jagunemise prognoos vanuseklasside alusel 2030. a, ha.

Metsa vanuseklasside muutumist kirjeldab joonis 18. Noore ja vana metsa osakaal on kasvamas.

Joonis 18. Riigi metsamaa vanuseklasside muutuse prognoos 2021.–2030. a, ha.

11. KÕRGENDATUD AVALIKU HUVIGA RIIGIMETSA ALAD

Riigimetsa, mis asub asulate lähedal või mida inimesed aktiivselt kasutavad, peab RMK kõrgendatud avaliku huviga metsaalaks. Nende alade läheduses elavaid või kinnistuid omavaid inimesi (kohalik kogukond või elanikud), keda metsatööd otseselt mõjutavad, kaasab RMK metsatööde planeerimisse.

Kohalikud kogukonnad või elanikud saavad teha RMK-le ettepanekuid metsaalade arvamiseks kõrgendatud avaliku huviga alade hulka, kui nad kasutavad neid metsaalasid igapäevaste tegemiste ja vajaduste jaoks.

Kõrgendatud avaliku huviga metsaaladele koostatakse ala metsatööde kavad kuni 10 aastaks. RMK avalikustab kavad oma kodulehel ning kohaliku kogukonna või elanikega kokkulepitud alad kantakse avalikule kaardirakendusele RMK metsatööde kaart

<https://xgis.maaamet.ee/xgis2/page/app/rmk>

Põhja-Sakala vallas käsitletakse omavalitsusega läbi arutatult kõrgendatud avaliku huviga riigimetsa aladena:

Kõrgendatud avaliku huviga metsaala nimetus	Pindala, ha
Võhma tervisepark	1,3
Ängi küla	14,8
Kõidama	3,6
Lõhavere linnus	16,2
Olustvere raudteejaam	8,6
Näki raba	6,0
Kokku, ha	50,5

Riigimetsade kaart Põhja-Sakala valla territooriumi kohta Maa-ameti kaardil:

<https://xgis.maaamet.ee/xgis2/page/app/rmk?aadress=Põhja-Sakala%20vald&adshow=1&adfit=1>